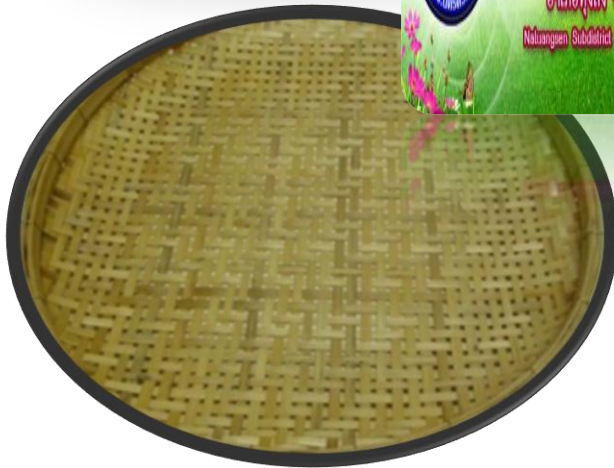

ฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น

ตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

โดย กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน

ตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุ่งสง

จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราชการ ๒๕๖๐ มาตรา ๕๗ รัฐต้อง (๑) อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นและของชาติและจัดให้มีพื้นที่สาธารณะ สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ใช้สิทธิและมีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย

ภูมิปัญญาไทยมีความสำคัญอย่างยิ่ง ช่วยสร้างชาติให้เป็นปึกแผ่นมั่นคง สร้างความภาคภูมิใจและศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ แก่คนไทย สามารถปรับ ประยุกต์หลักธรรมคำสอนทางศาสนาใช้กับชีวิตได้อย่างเหมาะสมสร้างความสมดุลระหว่างคนกับสังคม และธรรมชาติได้อย่างยั่งยืน ช่วยเปลี่ยนแปลงปรับปรุงวิถีชีวิตของคนไทยให้เหมาะสมได้ตามยุค

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น จึงได้จัดทำโครงการสำรวจฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเพื่อให้ข้อมูลภูมิปัญญา ท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนาหลวงเสน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นปัจจุบัน และเพื่อสืบสานและ อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณชนในการศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น ต่อไป

กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน
ผู้จัดทำ

บทนำ

พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.๒๕๓๗ ภายใต้บังคับกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบลมีหน้าที่ต้องบำรุงรักษาศิลปะ จารีต ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม อันดีของท้องถิ่น การจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น เพื่อให้ข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นปัจจุบันและเพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ไว้ไม่ให้สูญหายไปจาก ชุมชนและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่นเล่มนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจเป็นอย่างยิ่ง

สภาพทั่วไปและข้อมูลพื้นฐานของตำบลนาหลวงเสน

๑. ประวัติความเป็นมา

ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๑๐ จากคำบอกเล่าต่อกันมาว่าคนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งถิ่นฐานในตำบลนาหลวงเสนในปัจจุบัน ได้แก่ นายเสนซึ่งพื้นเพเป็นชาวจังหวัดพัทลุง ได้หนีมาบวชอยู่ที่วัดสำโรง ปัจจุบันตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหลวงเสน เนื่องจากเกิดน้ำท่วมคุก ซึ่งในขณะนั้นนายเสนเป็นนักโทษอยู่จึงได้หนีน้ำท่วมมาบวช หลังจากลาสิกขาบทแล้วต้องการที่จะตั้งหลักปักฐานอยู่ที่นาหลวงเสน จึงได้สำรวจพื้นที่ต่างๆเมื่อถึงพื้นที่ หมู่ที่ ๕ ของตำบลนาหลวงเสนในปัจจุบัน ก็เกิดความพึงพอใจที่นี่เพราะเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ดี จากนั้นก็ได้ชักชวนพี่น้องซึ่งอยู่บ้านควนมะพร้าว อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มาตั้งถิ่นฐานอยู่ด้วย เนื่องจากในขณะนั้นบ้านควนมะพร้าวเกิดไข้ห่าระบาดหนักจึงได้อพยพมาจากนั้นก็เริ่มประกอบอาชีพโดยนายเสนเป็นผู้บุกเบิกการทำนา พื้นที่บริเวณนี้ต่อมาจึงเรียกกันว่า “นาหลวงเสน” (หลวงเสนเป็นชื่อของนายเสน ที่เรียกกันโดยทั่วไป หลวงเป็นคำนำหน้านามของคนที่ผ่านมาบวชมาแล้ว) ต่อมาเมื่อแบ่งเขตการปกครองของตำบลนาหลวงเสน ก็แบ่งเป็นหมู่บ้าน พื้นที่บริเวณนี้ถูกแบ่งเป็นหมู่ที่ ๕ ชื่อบ้านคอกช้าง ซึ่งเดิมพื้นที่บริเวณนี้ เคยเป็นคอกสำหรับช้างป่าขนาดใหญ่จึงได้เรียกกันว่า “คอกช้าง” ซึ่งเป็นที่รู้จักกันมากระทั่งปัจจุบัน

คำขวัญประจำตำบล

“นาหลวงเสนถิ่นงาม เลื่องลือนามพระบรมม หนานปลิวสวยงาม แซนอุดมผลพืชพันธุ์ สวรรค์ม่านหมอกสวย ถิ่นนี้รวยด้วยน้ำใจ”

๑.๑ ด้านกายภาพ

ที่ตั้งของตำบล องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน ตั้งอยู่หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหลวงเสน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ห่างจากตัวอำเภอทุ่งสงประมาณ ๓ กิโลเมตร มีพื้นที่ ๘๖.๓๗ ตารางกิโลเมตร หรือ ๕๓,๔๘๐ ไร่

ทิศเหนือ ⇒ จดอำเภอช้างกลาง และอำเภอลานสกา

ทิศตะวันตก ⇒ จดเทศบาลตำบลชะมาย ตำบลหนองหงส์ และอำเภอนาบอน

ทิศตะวันออก ⇒ จดเทศบาลตำบลฉ่ำใหญ่ และเทศบาลเมืองทุ่งสง

ทิศใต้ ⇒ จดเทศบาลเมืองทุ่งสง และเทศบาลตำบลชะมาย

๑.๒ ลักษณะภูมิประเทศ

เป็นที่ราบเชิงเขา ทางตอนเหนือของตำบลเป็นเทือกเขาสูงสลับซับซ้อนตลอดแนว ได้แก่เขาเหมน เขาทอง เขาพระ เขาโยง ฯลฯ เป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญของกลุ่มน้ำตาปี กลุ่มน้ำปากพนัง

๑.๓ สภาพภูมิอากาศ

เป็นลักษณะภูมิอากาศเขตร้อน Tropical Climate มีฝนตกชุกเกือบตลอดทั้งปี มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ มิลลิเมตร อุณหภูมิค่อนข้างคงที่ แบ่งออกเป็น ๒ ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูร้อน ในช่วงฤดูร้อนปลายเดือนธันวาคม ถึงเดือนเมษายน แต่จะมีฝนตกเป็นครั้งคราว

๑.๔ ลักษณะของดิน

ส่วนใหญ่เป็นดินร่วน มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การเพาะปลูกพืชหลายชนิดทั้งพืชสวน พืชไร่ ไม้ดอก ไม้ประดับ พืชผัก โดยเฉพาะบริเวณที่ราบลุ่ม

๑.๕ ลักษณะของแหล่งน้ำ

พื้นที่ตำบลนาหลวงเสนเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย ได้แก่ คลองวังหีบ คลองท่าเลา คลองท่าโหล่น แหล่งน้ำเหล่านี้เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการตั้งถิ่นฐานและหล่อเลี้ยงพื้นที่การเกษตรของประชาชน

๑.๖ ลักษณะของไม้และป่า

ป่าไม้จะมี ๒ ลักษณะคือ ป่าสงวนแห่งชาติคลองวังหีบและป่าสงวนแห่งชาติน้ำตกโยง ในส่วนของพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จะมีเนื้อที่ประมาณ ๑๗,๔๕๘ ไร่ คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๓๔ ของพื้นที่ทั้งหมด โดยพื้นที่ป่าไม้ที่สำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสนจะอยู่ในเขตพื้นที่อุทยานแห่งชาติน้ำตกโยง

๒. ด้านการเมืองการปกครอง

๒.๑ เขตการเมืองการปกครอง

ตำบลนาหลวงเสน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น ๙ หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ ๑ บ้านสระแก้ว ผู้ใหญ่บ้าน นายศุภโชค สัมเขียวหวาน

หมู่ที่ ๒ บ้านใต้ ผู้ใหญ่บ้าน นายเชาวรัตน์ สมทรง

หมู่ที่ ๓ บ้านท่าเลา ผู้ใหญ่บ้าน นายชัยยศ จีบโจง

หมู่ที่ ๔ บ้านลำหัด ผู้ใหญ่บ้าน นายประสิทธิ์ ตรีเพชร

หมู่ที่ ๕ บ้านคอกช้าง ผู้ใหญ่บ้าน นายประยูร รัตนพันธ์

หมู่ที่ ๖ บ้านสำโรง ผู้ใหญ่บ้าน นายพิชิต เจริญสุขสมบูรณ์

หมู่ที่ ๗ บ้านประดู่ กำนันตำบลนาหลวงเสน นายสุริย์ มณีฉาย

หมู่ที่ ๘ บ้านไสเหนือ ผู้ใหญ่บ้าน นายณัฐกมล สักขุม

หมู่ที่ ๙ บ้านหน้าเขา ผู้ใหญ่บ้าน นายธีรยุทธ เกิดบัวทอง

วิธีการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

วิธีการดำเนินการ

๑. สืบหาฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่นในตำบลนาหลวงเสน

๒. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

๓. ดำเนินการจัดทำฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นในตำบลนาหลวงเสน

๔. บันทึกข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ลงในระบบฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราชและในระบบ DLA INFO

เป้าหมายโครงการ

ปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ในตำบลนาหลวงเสน อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะเวลาดำเนินการ

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๗

สถานที่ดำเนินการ

เขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อสืบสานและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญและมีประโยชน์ ไว้ไม่ให้สูญหายไปจากชุมชน
๒. เพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาในท้องถิ่นของตนเอง อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา นั้นๆ ต่อไป

ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นคำที่มีความหมายเช่นเดียวกับ คำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นและภูมิปัญญาไทย เป็นองค์ความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งได้รับการถ่ายทอดจากผู้รู้หรือผู้มีประสบการณ์ ซึ่งเรียกว่าปราชญ์ชาวบ้าน หรือปราชญ์ท้องถิ่น ซึ่งมีผู้ให้คำจำกัดความของภูมิปัญญาท้องถิ่นในลักษณะต่างๆ กันดังนี้

๑. กรมวิชาการ ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า คือ ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเราผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต วิเคราะห์จนเกิดปัญญาและตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นมาจากความรู้เฉพาะหลายเรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะ สาขาวิชาต่างๆ อาจกล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ที่จะใช้ในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการและการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา

๒. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยว่า เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ และทักษะของคนไทยที่เกิดจากสิ่งสมประสบการณ์ ที่ผ่านกระบวนการเลือกสรร เรียนรู้ ปรับแต่ง และถ่ายทอด สืบต่อกันมา เพื่อใช้แก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตของคนไทย ให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและเหมาะสมกับยุคสมัย

จากความหมายดังกล่าว อาจสรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ หรือสิ่งที่สั่งสมกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของคนในท้องถิ่นซึ่งได้ผ่านการคิดค้นและปรับปรุง เปลี่ยนแปลง จนได้แนวทางที่เหมาะสม สอดคล้องกับสภาพสังคม เป็นที่ยอมรับนับถือจากบุคคลทั่วไป ถือเป็นแบบอย่าง ในการดำรงชีวิตที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา

ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายรวมถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้าน คิดค้นขึ้น แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแก้ปัญหา เป็นทั้ง สติปัญญาและองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ดังนั้น จึงมี ความครอบคลุมเนื้อหาสาระและแนวทางดำเนินชีวิตในวงกว้างภูมิปัญญาท้องถิ่นประกอบไปด้วยองค์ความรู้ใน หลายวิชา

สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม ได้กำหนดขอบข่ายของภูมิปัญญาไทยไว้ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม หมายถึง การผสมผสานการเกษตรและเทคโนโลยีโดยพัฒนาบนพื้นฐาน คุณค่าดั้งเดิม รวมทั้งความสามารถในกาแก้ปัญหาต่างๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒. ภูมิปัญญาด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การอนุรักษ์ธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิม เพื่อการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

๓. ภูมิปัญญาด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน หมายถึง การใช้คุณธรรมและจริยธรรมในด้านการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

๔. ภูมิปัญญาด้านการรักษาโรคและการป้องกัน หมายถึง การสืบทอดความรู้ดั้งเดิม และการประยุกต์ใช้ความเชื่อท้องถิ่น เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองด้านสุขภาพอนามัย

๕. ภูมิปัญญาด้านการผลิตและการบริโภค หมายถึง การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการแปรรูปและการผลิตเพื่อการบริโภคอย่างผลิตเพื่อการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัดและเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดฐานข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อดำเนินการประเมินประสิทธิภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Performance Assessment: LPA) จำนวนภูมิปัญญาท้องถิ่น (จำแนกออกเป็น ๘ ด้านตามตัวชี้วัด LPA) ดังนี้

๑. ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ การพัฒนา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม อย่างสมดุลและยั่งยืน เช่น การบวชป่า , การสืบชะตาแม่น้ำ,การทำแนวปะการังเทียม ,การอนุรักษ์ป่าชายเลน เป็นต้น

๒. ด้านการแพทย์ไทย คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการดูแลและรักษาสุขภาพแบบพื้นบ้าน เช่น การหัตถเวชกรรมไทย, การใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น

๒.๑ ภูมิปัญญาด้านการแพทย์

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นางอรุณพร.....นามสกุล.....จันทร์เสน.....ปัจจุบันอายุ๕๑.....ปี เชื้อชาติ.....ไทย.....
สัญชาติ.....ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๔.....หมู่ที่๘.....ตำบล.....นาหลวงเสน.....อำเภอ.....ทุ่งสง
.....จังหวัด.....นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา

๒.๑ การทำน้ำมันมะพร้าวสกัดเย็น

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๕.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

๔.๑.....การผลิตสมุนไพรชนิดเพื่อสุขภาพ.....

๔.๒.....การทำสบู่สมุนไพรคาร์บอน.....

๔.๓การทำน้ำมันเหลือง.....

๔.๔การทำน้ำส้มควันไม้.....

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในตำบลนาหลวงเสนและบุคคลทั่วไป

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ถ่ายทอดโดยการเป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียนและชุมชนในตำบลนาหลวงเสนและตำบลใกล้เคียง

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- เปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา.....๐๘.๐๐.....น.ถึง.....๑๖.๓๐.....น.
- เปิดบริการเฉพาะวัน.....

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๑๙.....คน ได้แก่

๑. ว่าที่ รต.หญิงอรุณพร จันทรเสน
๒. นางกาญจนา พรหมดนตรี
๓. นายวารินทร์ ชูทิพย์
๔. นางสาวประไพ ศรีศิริ
๕. นางสาวธนพร จันทรเสน
๖. นางถนอมพร ชูบุญศรี
๗. นางโสภา ธนากรรัฐ
๘. นางสาววิภารัตน์ บุญเมือง
๙. นางสุพิศ จิตนิวรรณ์
๑๐. นายจิระศักดิ์ ทองน้ำแก้ว

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

๒.๒ (ภูมิปัญญาด้านการแพทย์)

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นายณรัก.....นามสกุล.....พิกุลงาม.....ปัจจุบันอายุ๔๘.....ปี
เชื้อชาติ.....ไทย.....สัญชาติ.....ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๒.....หมู่ที่๘.....
ตำบล.....นาหลวงเสน.....อำเภอ.....ทุ่งสง.....จังหวัด.....นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา

๒.๑ ภูมิปัญญาสมุนไพรด้านรักษาพิษงู

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๗.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

๔.๑การเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์

๔.๒การเลี้ยงปลาในกระชัง.....

๔.๓การปลูกผักแบบเกษตรอินทรีย์

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะผู้ป่วยที่เกิดจากการโดนงูทุกชนิดกัด

๒. ผ่านทาง Facebook

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ถ่ายทอดโดยการเป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียนผู้สนใจและชุมชนในตำบลนาหลวงเสนและตำบลใกล้เคียง

- มีการสัมภาษณ์และประชาสัมพันธ์รวมทั้งการถ่ายทอดผ่านทางสื่อวิทยุ โทรทัศน์ สวท. คมชัดลึกออนไลน์

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- วันจันทร์ – วันศุกร์ ตั้งแต่เวลา ๑๘.๐๐ น. – ๒๒.๐๐ น.
- วันเสาร์ – วันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๘.๐๐ น. – ๑๙.๐๐ น.
- กรณีฉุกเฉิน รับบริการทุกเวลา

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๕.....คน ได้แก่

๑. นางณรัก พิกุลงาม
๒. นายเฟื่อง สังข์ชุม
๓. นายวิโรจน์ ช่วยบำรุง
๔. นายสำราญ ช่วยรอด
๕. นายบุญจोग พรหมเทศ

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

๓. ด้านเกษตรกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการกลั่นกรอง/การปศุสัตว์/การประมง/การป่าไม้เช่น การทำ การเกษตรแบบผสมผสาน,เกษตรทฤษฎีใหม่ เช่น

๓.๑ (ภูมิปัญญาด้านเกษตรกรรม)

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นายบุญนิช.....นามสกุล.....บุญทรง.....ปัจจุบันอายุ๗๓.....ปี
เชื้อชาติ.....ไทย.....สัญชาติ.....ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๓.....หมู่ที่๑...ตำบล...นาหลวงเสน.....
อำเภอ.....ทุ่งสง.....จังหวัด...นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา

๒.๑ การเกษตรแบบผสมผสาน

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๒.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

๔.๑.....การเลี้ยงกบในบ่อซีเมนต์.....

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนใน ตำบลนาหลวงเสนและบุคคลทั่วไป

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ถ่ายทอดโดยการเป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียน และชุมชนในตำบลนาหลวงเสนและตำบลใกล้เคียง

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- เปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา.....๐๘.๐๐.....น.ถึง.....๑๖.๓๐.....น.
- เปิดบริการเฉพาะวัน.....

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๔.....คน ได้แก่

๑. นางกระจำจ ลักษณะ
๒. นางอารีย์ บุญทรง
๓. นายบุญล มากคงแก้ว
๔. นางวรัญญา ชัยพิพันธ์

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

การเลี้ยงตัวงสาตุ

การปลูกผักอินทรีย์

การทำปุ๋ยหมักจากใบไม้และมูลสัตว์

๔. ด้านภาษาและวรรณกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับการใช้ภาษาทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน

๕. ด้านศิลปกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะสาขาต่างๆ เช่น จิตรกรรม , ประติมากรรม , นาฏศิลป์,ดนตรี, ทัศนศิลป์,คีตศิลป์,การเล่นพื้นบ้านและการนันทนาการ เช่น

๕.๑ ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม ประติมากรรม

ที่ตั้ง

หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติ

จากการสอบถามได้ความว่าแต่เดิมพื้นที่บริเวณนี้เป็นวัดร้าง ต่อมาจึงได้ตั้งเป็นวัดเขาสำโรง (วัดเขาโหมรง) เมื่อราว ๗๐ ปีที่ผ่านมา (พระครูรัตนพิศาล : ให้สัมภาษณ์ ๒๕๒๙) วัดแห่งนี้มีลายแทงปริศนาโบราณความว่า

"วัดสำโรง ยังมีถ้ำช้าง ทั้งลึกทั้งกว้างได้ ๑๕ วา

มีรอยมีงูบ มีรูปคนเข้าสามศอก วัดออกสามวา

มีพระปัญญา ผินหน้าลงตก"

บริเวณที่เรียกว่าถ้ำช้างนั้นพบว่าถ้ำแห่งนี้เป็นถ้ำอยู่ในภูเขาหินปูน อยู่สูงจากระดับ น้ำทะเลประมาณ ๓๐-๔๐ เมตร หันหน้าไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ โดยทางขึ้นมีถ้ำมีสภาพเป็นเพิงหิน ภายในถ้ำแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน มีรายละเอียดดังนี้

๑. ห้องทางด้านทิศตะวันตก เป็นห้องโล่งๆ ตัวถ้ำกว้างประมาณ ๓๐ เมตร ลึกประมาณ ๗-๘ เมตร ลักษณะของเพดานถ้ำโค้ง พื้นถ้ำมีความลาดเอียงจากด้านเหนือลงมาด้านใต้ พบเศษภาชนะดินเผาเล็กน้อย

๒. ห้องทางด้านทิศตะวันออก เป็นห้องที่เชื่อมต่อกับห้องแรก โดยทางเชื่อมเป็นทางลาดลงมาทางทิศตะวันออก ห้องนี้จึงมีระดับต่ำกว่าห้องแรก ลักษณะเพดานถ้ำโค้งยาวประมาณ ๑๕ เมตร กว้างประมาณ ๕ เมตร และลึกประมาณ ๓๗ เมตร พื้นถ้ำมีความเรียบมากกว่าถ้ำแรก พบเศษหินปูนกระจายอยู่ทั่วไปและพบเศษภาชนะดินเผาประปราย พบโบราณวัตถุประเภทต่างๆ ดังนี้ คือ

๑. เศษภาชนะดินเผา เนื้อหยาบ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ มีทั้งแบบผิวเรียบ แบบลายเชือกทาบ และลายกดประทับ

๒. เศษภาชนะดินเผาเคลือบเขียวไข่กา

๓. พระพุทธรูปศิลปะพม่าสมัยหลัง ทำด้วยหินขาว (alabaster) ประดิษฐานไว้ในศาลาการเปรียญในปัจจุบัน ปัจจุบันทางวัดได้ทำบันไดทางขึ้นถ้ำ เพื่ออำนวยความสะดวกในการขึ้นไปชมภายในถ้ำ และบริเวณลานเพิง ฝาปากถ้ำได้มีการลาดปูนซีเมนต์และมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่สิ่งสำคัญ

๑. เศษภาชนะดินเผา เนื้อหยาบ เผาด้วยอุณหภูมิต่ำ มีทั้งแบบผิวเรียบ แบบลายเชือกทาบ และลายกดประทับ

๒. ชิ้นส่วนขาหม้อสามขา

๓. เศษภาชนะดินเผาเคลือบเขียวไข่กา

๔. กระดุกและฟันสัตว์

๕. พระพุทธรูปศิลปะพม่าสมัยหลัง ทำด้วยหินขาว (alabaster) ประดิษฐานไว้ในศาลาการเปรียญในปัจจุบัน

๖. พระไสยาสน์ ปูนปั้น ทาสีทอง ยาว ๙.๗๐ เมตร สูง ๒.๔๐ เมตร หน้า ๑.๕๐ เมตร หันพระเศียรไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ผินพระพักตร์ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ประดิษฐานบริเวณเพิงผา ใกล้ถ้ำช้าง

การกำหนดอายุสมัยก่อนประวัติศาสตร์,อยุธยา,รัตนโกสินทร์

การประกาศขึ้นทะเบียน

ยังไม่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถาน

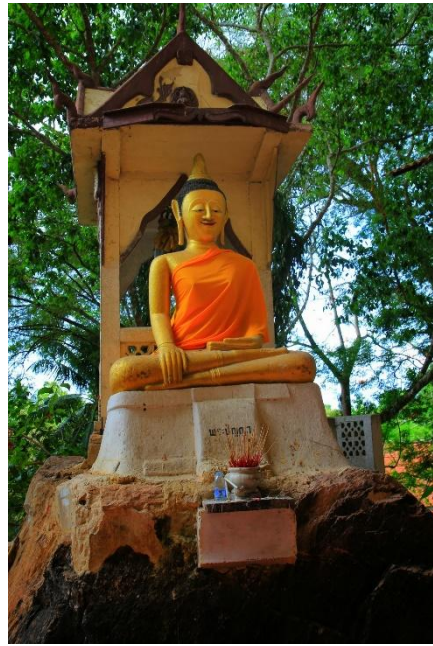
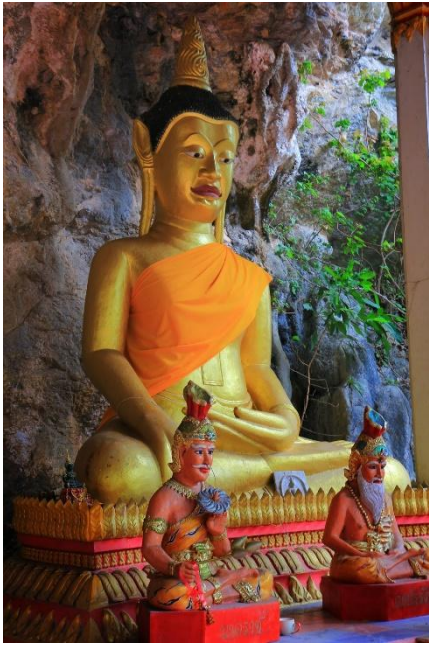
ประวัติการอนุรักษ์

พ.ศ. ๒๕๒๙ โครงการโบราณคดีประเทศไทย (ภาคใต้) สำรวจ

พ.ศ. ๒๕๕๒ วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ สำนักศิลปากรที่ ๑๔ นครศรีธรรมราช ส่งเจ้าหน้าที่ไปตรวจสอบการขุดดินและหินในถ้ำ
ใกล้ถ้ำช้างเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

ภาพถ่ายพระบรมม ๑๒ วัดสำโรง หมู่ที่ ๖ ตำบลนาหลวงเสน อำเภอกุ้งทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช

(ภูมิปัญญาด้านศิลปกรรม)

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นางอุทัย.....นามสกุล.....เมฆา.....ปัจจุบันอายุ๔๘.....ปี เชื้อชาติ.....ไทย.....สัญชาติ.....
ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๘๙.....หมู่ที่๑.....ตำบล.....นาหลวงเสน.....อำเภอ.....ทุ่งสง
.....จังหวัด.....นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา

๒.๑.....การรำมโนราห์.....

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๕.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

๔.๑.....การร้องเพลงกล่อมเด็ก.....

๔.๒.....

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนใน
ตำบลนาหลวงเสน

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- เป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียนและชุมชนในตำบลนาหลวงเสนและตำบลใกล้เคียง

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- เปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา.....๐๘.๐๐.....น.ถึง.....๑๖.๓๐.....น.
- เปิดบริการเฉพาะวัน.....

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๖คน ได้แก่

๑นางอุทัย เมฆา

๒.....นางสาวกาญจนาพร มณีฉาย.....

๓.นายพร้อม พองงาม.....

๔.นายอำไพ พองงาม.....

๕.นายรุ่งอนันต์ พองงาม.....

๖.นางสาวภาวินี ปานอ่อน.....

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

๖. ด้านหัตถกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานฝีมือหรืองานช่างที่ทำด้วยมือและอุปกรณ์อย่างง่ายโดยไม่ใช้เครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต เช่น งานจักสาน,งานแกะหนังตะลุง,งานทอผ้าด้วยมือ,งานเย็บปัก ถัก ร้อย การทำหัวโขน เป็นต้น เช่น

ภูมิปัญญาด้านหัตถกรรม

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นางเล็ก.....นามสกุล.....จريتงาม.....ปัจจุบันอายุ๗๒.....ปี เชื้อชาติ.....ไทย.....สัญชาติ.....ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๘๐/๑.....หมู่ที่๑.....ตำบล.....นาหลวงเสน.....อำเภอ.....ทุ่งสง.....จังหวัด.....นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา (ภูมิปัญญาด้านงานจักสาน)

- ๒.๑.....การจักสานไม้กวาดดอกหญ้า.....
- ๒.๒.....การจักสานเจีย.....(เครื่องมือจับปลาของภาคใต้).....
- ๒.๓.....การจักสานข้อง.....
- ๒.๔.....การจักสานกระดัง.....
- ๒.๕.....การทำไม้กวาดก้านมะพร้าว.....

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๐.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

- ๔.๑.....การรำโนราห์.....
- ๔.๒.....การร้องเพลงบอก.....

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง
๒.
๓.

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- เป็นวิทยากรสอนให้กับชุมชนในหมู่บ้านของหมู่ที่๑,๓..... และหมู่ที่.....๘.....

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- เปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา.....๐๘.๐๐.....น.ถึง.....๑๖.๓๐.....น.
- เปิดบริการเฉพาะวัน.....

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๒.....คน ได้แก่

- ๑นางเล็ก จريتงาม
- ๒.....นายแก้ว จريتงาม.....

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

๗. ด้านอุตสาหกรรม คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในงานที่ใช้ทุนแรงงาน และเครื่องจักรเป็นองค์ประกอบหลักในการผลิต โดยมีเป้าหมายการผลิตสิ่งของจำนวนมากเพื่อการค้า และรวมถึงงานด้านการบริการเช่น การทำเครื่องเรือนจากไม้แปรรูป, การแปรรูปสิ่งต่างๆ จากยางพารา เป็นต้น

๘. ด้านอื่นๆ เช่น ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านความเชื่อ ศาสนา ประเพณี พิธีกรรม อาหารพื้นบ้าน เป็นต้น

ภูมิปัญญาด้านศาสนา ประเพณี พิธีกรรม

๑. ประวัติส่วนตัว

ชื่อ.....นายคล่อง.....นามสกุล.....ทิพย์รัตน์.....ปัจจุบันอายุ๖๔.....ปี เชื้อชาติ.....ไทย.....สัญชาติ.....ไทย..... ที่อยู่ปัจจุบัน.....๑๐.....หมู่ที่๓.....ตำบล.....นาหลวงเสน.....อำเภอ.....ทุ่งสง.....จังหวัด.....นครศรีธรรมราช.....

๒. ความเชี่ยวชาญภูมิปัญญา (ด้านความเชื่อ)

๒.๑ การทำและตกแต่งเรือพนมพระ

๓. ระยะเวลาในการทำงานด้านที่มีความเชี่ยวชาญ

- มีความชำนาญ.....๑๘.....ปี

๔. ความเชี่ยวชาญอื่นๆ

๔.๑.....การทำกระทงจากใบตอง.....

๕. การถ่ายทอดและการพัฒนาการถ่ายทอดความรู้และมีเทคนิคในการถ่ายทอดอย่างไร

๑. ใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการปฏิบัติจริงให้ผู้สนใจในตำบลและหมู่บ้านใกล้เคียง โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนในตำบลนาหลวงเสนและบุคคลทั่วไป

๖. การสร้างเครือข่ายและการเผยแพร่ความรู้

- มีการสร้างกลุ่มเครือข่ายภายในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง ถ่ายทอดโดยการเป็นวิทยากรสอนให้กับโรงเรียน และชุมชนในตำบลนาหลวงเสนและตำบลใกล้เคียง

๗. วัน เวลา ที่ให้บริการ

- เปิดให้บริการทุกวันตั้งแต่เวลา.....๐๘.๐๐.....น.ถึง.....๑๖.๓๐.....น.

- เปิดบริการเฉพาะวัน.....

๘. สมาชิกที่อยู่ในเครือข่ายทั้งหมดจำนวน.....๕.....คน ได้แก่

๑. พระสมุห์ธนากร กิตติปัญโญ

๒. นายคล่อง ทิพย์รัตน์

๓. นายธนภัทร ขำรอด

๔. นายธนภัท รัตนสุภา

๕. ด.ต.ทรงพล แก้วเสน

๙. ภาพถ่าย (ทั้งหมด)

๑.๑ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ

ประเพณีสารทเดือนสิบ เป็นงานบุญประเพณีของคนภาคใต้ ของประเทศไทย โดยเฉพาะ ชาวนครศรีธรรมราช ที่ได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อ ซึ่งมาจากทางศาสนาพราหมณ์ โดยมีการผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเข้ามาในภายหลัง โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญ เพื่อเป็นการอุทิศส่วนกุศล ให้แก่ดวงวิญญาณของบรรพชนและญาติที่ล่วงลับ ซึ่งได้รับการปล่อยตัวมาจากนรก ที่ตนต้องจองจำอยู่ เนื่องจากผลกรรมที่ตนได้เคยทำไว้ตอนที่ยังมีชีวิตอยู่ โดยจะเริ่มปล่อยตัวจากนรก ในทุกวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๐ เพื่อมายังโลกมนุษย์ โดยมีจุดประสงค์ในการมาขอส่วนบุญจากลูกหลานญาติพี่น้อง ที่ได้เตรียมการอุทิศไว้ให้เป็นการแสดงความกตัญญูต่ผู้ล่วงลับ หลังจากนั้นก็จะกลับไปยังนรก ในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๐ ช่วงระยะเวลาในการประกอบพิธีกรรม ของประเพณีสารทเดือนสิบ จะมีขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ ถึงแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ ของทุกปี แต่สำหรับวันที่ชาวใต้มักจะนิยมทำบุญกันมากคือ วันแรม ๑๓-๑๕ ค่ำ ประเพณีวันสารทเดือนสิบโดยในส่วนใหญ่แล้ว จะตรงกับเดือนกันยายน

ความเป็นมาของงานเทศกาลเดือนสิบ เมืองนครศรีธรรมราช

"งานเทศกาลเดือนสิบ" จัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๖ ที่สนามหน้าเมือง นครศรีธรรมราช โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อหาเงินสร้างสโมสرخ้าราชการซึ่งชำรุดมากแล้ว โดยในช่วงนั้น พระภัทรนาวิก จารุญ (เอื้อน ภัทรนาวิก) ซึ่งเป็นนายกศรีธรรมราชสโมสร และพระยารัษฎานุประดิษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัด ได้ร่วมกันจัดงานประจำปีขึ้น พร้อมทั้งมีการออกร้านและมหรสพต่างๆ โดยมีระยะเวลาในการจัดงาน ๓ วัน ๓ คืน จนกระทั่ง ถึงปี พ.ศ. ๒๔๓๕ ทางจังหวัดได้ย้ายสถานที่จัดงาน จากสนามหน้าเมือง ไปยังสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ ๘๔ (ทุ่งท่าลาด) ซึ่งมีบริเวณกว้าง และได้มีการจัดตกแต่งสถานที่ไว้อย่างสวยงามการจัดเทศกาลงานเดือนสิบ ถือเป็นความพยายามของมนุษย์ ที่มุ่งทดแทน พระคุณบรรพบุรุษ แม้ว่าจะล่วงลับไปแล้วก็ตาม ซึ่งเป็นสิ่งที่ชาวไทยทุกคน ควรต้องยึดถือปฏิบัติ รวมทั้งปลูกฝังให้อนุชนรุ่นหลัง ได้ปฏิบัติสืบทอดต่อไป อย่างน้อย หากมนุษย์ระลึกถึงเรื่องเปรต ก็จะสำนึกถึง บาปบุญคุณโทษ รวมทั้งการแสดงออก ซึ่งความกตัญญูต่เวทิต่ที่เป็นหัวใจสำคัญ ในการอยู่ร่วมกันในสังคม อย่างสงบสุข ตลอดไป

ความเชื่อของพุทธศาสนิกชน ชาวนครศรีธรรมราช เชื่อว่าบรรพบุรุษ อันได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย และ ญาติพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้ว หากทำความดีไว้ เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ จะได้ไปเกิดในสรวงสวรรค์ แต่หากทำความชั่ว จะตกนรก กลายเป็นเปรต ต้องทนทุกข์ทรมานในอเวจี ต้องอาศัยผลบุญ ที่ลูกหลานอุทิศส่วนกุศลให้ในแต่ละปี มายังชีพ ดังนั้น ในวันแรม ๑ ค่ำ เดือนสิบ คนบาปทั้งหลาย ที่เรียกว่า เปรต จึงถูกปล่อยตัว กลับมายังโลกมนุษย์ เพื่อมาขอส่วนบุญ จากลูกหลาน ญาติพี่น้อง และจะกลับไปนรกดังเดิม ก่อนพระอาทิตย์ขึ้น ในวันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบ โอกาสนี้เองลูกหลาน และผู้ที่ยังมีชีวิตอยู่ จึงนำอาหารไปทำบุญที่วัด เพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้แก่ผู้ล่วงลับไปแล้ว เป็นการแสดงความกตัญญูต่เวทิต่วันสารท เป็นวันที่ถือเป็นคติ และเชื่อสืบกันมาว่า ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว จะมีโอกาส ได้กลับมารับส่วนบุญ จากญาติพี่น้องที่ยังมีชีวิตอยู่ ดังนั้น จึงมีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ไปให้ญาติในวันนี้ และเชื่อว่า หากทำบุญในวันนี้ไปให้ญาติแล้ว ญาติจะได้รับส่วนบุญได้เต็มที่ และมีโอกาสหมดหนี้กรรม และได้ไปเกิดหรือมีความสุข

อีกประการหนึ่ง สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรม ทำนาเป็นอาชีพหลัก ในช่วงเดือนสิบนี้ ได้ปักดำข้าวกล้าลงในนาหมดแล้ว กำลังงอกงาม และรอเก็บเกี่ยวเมื่อสุก จึงมีเวลาว่างพอที่จะทำบุญ เพื่อเลี้ยงตอบแทน และขอบคุณสิ่งศักดิ์สิทธิ์ หรือแม่พระโพสพ หรือ ผีไร่ ผีนา ที่ช่วยรักษาข้าวกล้าในนาให้เจริญงอกงามดี และออกรวงจนสุกให้เก็บเกี่ยวได้ผลผลิตมาก

ความสำคัญของประเพณีสารทเดือนสิบ ของชาวนครศรีธรรมราช

การทำบุญสารทเดือนสิบ เป็นประเพณีที่ชาวเมืองนครศรีธรรมราช ได้ถือปฏิบัติด้วยศรัทธาแต่ดึกดำบรรพ์ โดยถือเป็นคติว่า ปลายเดือนสิบของแต่ละปี เป็นระยะที่พืชพันธุ์ธัญญาหารในท้องถื่นออกผล เป็นช่วงที่ชาวเมืองซึ่งส่วนใหญ่ ยังชีพด้วยการเกษตร ขึ้นขมิ้นดินในพืชของตน ประกอบด้วยเชื่อกันว่า ในระยะเดียวกันนี้เปรตที่มีชื่อว่า "ปรต ตูบชีวีเปรต" จะถูกปล่อยให้ขึ้นมาจากนรก เพื่อมาร้องขอส่วนบุญต่อลูกหลาน ญาติพี่น้อง เหตุนี้ ฆ โลกมนุษย์ จึงได้มีการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ไปให้ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย พี่น้อง ลูกหลาน ที่ล่วงลับไป โดยการจัดอาหารคาวหวาน วางไว้ที่บริเวณวัด เรียกว่า "ตั้งเปรต" ตามพิธีไสยเวทอีกทางหนึ่งด้วย ซึ่งเรื่องนี้ก็ได้พัฒนามาเป็น "การชิงเปรต" ในเวลาต่อมา

ความมุ่งหมายของประเพณีสารทเดือนสิบ

ประเพณีสารทเดือนสิบ มีความมุ่งหมายสำคัญอยู่ที่ การทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ กับ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติพี่น้อง ผู้ล่วงลับไปแล้ว แต่ด้วยเหตุที่วิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช เป็นวิถีชีวิตแห่งพระพุทธศาสนา ในสังคมเกษตรกรรม จึงมีความมุ่งหมายอื่นร่วมอยู่ด้วย

- ๑) เป็นการทำบุญอุทิศส่วนกุศล ให้กับ พ่อ แม่ ปู่ ตา ยาย ญาติพี่น้อง หรือบุคคลอื่นผู้ล่วงลับไปแล้ว
- ๒) เป็นการทำบุญ ด้วยการเอาผลผลิตทางการเกษตร แปรูปเป็นอาหารถวายพระสงฆ์ รวมถึง การจัดหมรับ ถวายพระ ในลักษณะของ "สลากภัต" นอกจากนี้ ยังถวายพระ ในรูปของผลผลิตที่ยังไม่แปรสภาพ เพื่อเป็นเสบียงแก่พระสงฆ์ ในช่วงเข้าพรรษาในฤดูฝน ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคล แก่ตนเอง ครอบครัว และเพื่อผลในการประกอบอาชีพต่อไป
- ๓) เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความสนุกสนานรื่นเริงประจำปี เป็นสิ่งที่มีอยู่ในทุกประเพณี ของชาวนคร แต่ประเพณีนี้มีชื่อเสียงมากที่สุด ได้จัดขึ้นอย่างยิ่งใหญ่ทุกๆ ปี เรียกว่า "งานเดือนสิบ" ซึ่งงานเดือนสิบนี้ ได้จัดควบคู่กับประเพณีสารทเดือนสิบ มาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๖๖ จนถึงปัจจุบัน

กิจกรรม

การทำบุญวันสารทเดือนสิบ หรือภาษาท้องถิ่นเรียกว่า วันชิงเปรตนั้น ในเดือนสิบ (กันยายน) มีการทำบุญที่วัด ๒ ครั้ง
ครั้งแรก วันแรม ๑ ค่ำ เดือนสิบเรียกว่า วันรับเปรต
ครั้งที่สอง วันแรม ๑๕ ค่ำ เดือนสิบเรียกว่า วันส่งเปรต

การทำบุญทั้งสองครั้ง เป็นการทำบุญที่แสดงถึง ความกตัญญูต่อบุพการีผู้ล่วงลับไปแล้ว โดยอุทิศส่วนกุศล ไปให้วิญญาณของบรรพบุรุษที่ตกอยู่ในเปรตภูมิ เป็นคติของศาสนาพราหมณ์ ที่ผสมในประเพณีของพุทธศาสนา พุทธศาสนิกชนนิยมไปทำบุญ ณ วัดที่เป็นภูมิลำเนาของตน เพื่อร่วมพิธีตั้งเปรต และชิงเปรตอาจสับเปลี่ยนกันไปทำบุญ ณ ภูมิลำเนาของฝ่ายบิดาครั้งหนึ่ง ฝ่ายมารดาครั้งหนึ่ง จึงทำให้ผู้ที่ไปประกอบ อาชีพจากถิ่นห่างไกลจากบ้านเกิด ได้มีโอกาสได้กลับมาพบปะสังสรรค์ และรู้จักวงศ์ญาติเพิ่มขึ้น

ประเพณีปฏิบัติ

ก่อนวันงาน ชาวบ้านจะทำขนมที่เรียกว่า กระจาสารท และขนมอื่นๆ แล้วแต่ความนิยมของแต่ละท้องถิ่น ในวันงานชาวบ้านจัดแจงนำข้าวปลาอาหารและข้าวกระจาสารทไปทำบุญตักบาตรที่วัดประจำหมู่บ้าน ทายก ทายิกาไปถือศีลเข้าวัด ฟังธรรม และรักษาศุภศีล นำข้าวกระจาสารท หรือขนมอื่น ไปฝากซึ่งกันและกัน ยังบ้านใกล้เคียงเรือนเคียง หรือหมู่ญาติมิตรที่อยู่บ้านไกล หรือถามข่าวคราวเยี่ยมเยียนกัน บางท้องถิ่นทำขนม สำหรับบูชา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ แม่พระโพสพ ผีนา ผีไร่ด้วย เมื่อถวายพระสงฆ์เสร็จแล้ว ก็นำไปบูชาตามไร่นา โดยวางตามกิ่งไม้ต้นไม้อื่น หรือที่จัดไว้เพื่อการนั้นโดยเฉพาะ

ระยะเวลา

ระยะเวลาของการประกอบพิธีประเพณีสารทเดือนสิบ มีขึ้นในวันแรม ๑ ค่ำ เดือนสิบ แต่วันที่ชาวนครศรีธรรมราชทำบุญคือ วันแรม ๑๓-๑๕ ค่ำ

พิธีกรรม

การปฏิบัติพิธีกรรมการทำบุญสารทเดือนสิบ มี ๓ ขั้นตอน คือ

- ๑) การจัดหมรับและยกหมรับ
- ๒) การฉลองหมรับและการบังสุกุล
- ๓) การตั้งเปรตและการชิงเปรต

การจัดหมรับและยกหมรับ

การจัดเตรียมสิ่งของที่ใช้จัดหมรับ เริ่มขึ้นในวันแรม ๑๓ ค่ำ วันนี้เรียกกันว่า "วันจ่าย" ตลาดต่างๆ จึงคึกคักและคลาคล่ำไปด้วยฝูงชนชาวบ้าน จะซื้ออาหารแห้ง พืชผักที่เก็บไว้ได้นาน ข้าวของเครื่องใช้ในชีวิตรประจำวัน และขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของสารทเดือนสิบ จัดเตรียมไว้สำหรับใส่หมรับ และ สำหรับนำไปมอบให้ผู้ใหญ่ ที่ตนเคารพนับถือ

การจัดหมรับ

การจัดหมรับ มักจะจัดเฉพาะครอบครัว หรือจัดรวมกันในหมู่ญาติ และจัดเป็นกลุ่ม ภาชนะที่ใช้จัดหมรับ ใช้กระบุงหรือ ข่งสานด้วยด้ายตอกไม้ไผ่ ขนาดเล็กหรือใหญ่ขึ้นอยู่กับความประสงค์ของเจ้าของหมรับ ปัจจุบันใช้ภาชนะที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเป็นกรณีพิเศษ การจัดหมรับ คือการบรรจุและประดับด้วยสิ่งของ อาหาร ขนมเดือนสิบ ฯลฯ ลงภายในภาชนะที่เตรียมไว้

ลักษณะของการจัด

- ๑) ชั้นล่างสุด จัดบรรจุสิ่งของประเภทอาหารแห้ง ลงไว้ที่ก้นภาชนะ ได้แก่ ข้าวสาร แล้วใส่พริก เกลือ หอม กระเทียม กะปิ น้ำปลา น้ำตาล มะขามเปียก รวมทั้งบรรดาปลาเค็ม เนื้อเค็ม หมูเค็ม กุ้งแห้ง เครื่องปรุงอาหารที่จำเป็น
- ๒) ชั้นที่สอง จัดบรรจุอาหารประเภทพืชผักที่เก็บไว้ได้นาน ใส่ขึ้นมาจากชั้นแรก ได้แก่ มะพร้าว ขี้พริก หัวมันทุกชนิด ถั่วลิสง ข้าวโพด อ้อย ตะไคร้ ลูกเนียง สะตอ รวมทั้งพืชผักอื่นที่มีในเวลานั้น
- ๓) ชั้นที่สาม จัดบรรจุสิ่งของประเภทของใช้ในชีวิตรประจำวัน ได้แก่ น้ำมันพืช น้ำมันมะพร้าว น้ำมันก๊าด ได้ ไม้ขีดไฟ หม้อ กระทะ ถ้วย ชาม เข็ม ด้าย หมาก พลุ กานพลู การบูร พิมเสน สีเสียด ปูน ยาเส้น บุหรี่ ยาสามัญประจำบ้าน ธูป เทียน
- ๔) ชั้นบนสุด ใช้บรรจุและประดับประดาด้วยขนมอันเป็นสัญลักษณ์ของสารทเดือนสิบ เป็นสิ่งสำคัญของหมรับ ได้แก่ ขนมพอง ขนมลา ขนมกง (ขนมไข่ปลา) ขนมบ้า ขนมดีซำ ขนมที่บรรพบุรุษและญาติที่ล่วงลับได้นำไปใช้ประโยชน์

ขนมเดือนสิบ

ขนมพอง เป็นสัญลักษณ์แทน เรือ แพ ที่บรรพบุรุษใช้ข้ามห้วงมหรณพ เหตุเพราะขนมพองนั้น แผ่นแป้ง มีน้ำหนักเบา ย่อมลอยน้ำ และใช้ข้ามได้

ขนมลา เป็นสัญลักษณ์แทน แพรพรรณ เครื่องนุ่งห่ม เหตุเพราะขนมลา มีรูปทรงดั่งผ้าถักทอ พับ แผ่น เป็นผืนได้

ขนมบ้า เป็นสัญลักษณ์แทน ลูกสะบ้า สำหรับใช้เล่น ต้อนรับสงกรานต์ เหตุเพราะขนมบ้า มีรูปทรงคล้ายลูกสะบ้า การละเล่นที่นิยมในสมัยก่อน

ขนมดีซำ เป็นสัญลักษณ์แทน เงิน เปี้ย สำหรับใช้สอย เหตุเพราะรูปทรงของขนม คล้ายเบี้ยหยอ

ขนมกง (ไข่ปลา) เป็นสัญลักษณ์แทน เครื่องประดับ เหตุเพราะรูปทรงมีลักษณะ คล้ายกำไล แหวน

เหตุผลของการจัดหมรับ

ปลายเดือนสิบอัน เป็นระยะเริ่มฤดูฝน "การอิงศาสิกขุ" ด้วยพืชผล ที่ยังไม่ได้ปรุงเป็นอาหารคาวหวาน สำหรับขบฉัน ในพื้นที่ที่ขั้วประโคนนั้น ชาวเมืองมุ่งหมาย จะให้เสบียงเลี้ยงสงฆ์ในฤดูกาล อันยากต่อการบิณฑบาต และเพื่อมิให้นันทาคติ บังเกิดแก่ทั้งสองฝ่าย คือสงฆ์ และศรัทธาถวายพืชผักสดแก่สงฆ์ จึงใช้วิธี "สลาภกัต" คือจัดใส่ภาชนะตกแต่ง เรียกว่า "สำหรับ" หรือ "หมรับ"

"หมรับ" หัวใจของการทำบุญเดือนสิบ

การจัดหมรับ เป็นการเตรียมเสบียงอาหารบรรจุในภาชนะ เพื่อนำไปถวายพระสงฆ์ ในช่วงเทศกาลเดือนสิบ เป็นการอุทิศส่วนกุศล ให้แก่บรรพชน หรือญาติพี่น้อง ที่ล่วงลับไปแล้ว ได้นำกลับไปใช้สอยในนรกภูมิ หลังจากถูกปล่อยตัวมา อยู่ในเมืองมนุษย์ช่วงเวลาหนึ่ง และต้องถึงเวลา กลับไปใช้กรรมตามเดิม ฉะนั้น บรรดาลูกหลาน ก็จะต้องจัดเตรียม สิ่งของ เครื่องใช้ อาหาร ฯลฯ มิให้ขาดตกบกพร่อง แล้วบรรจุจัดลงภาชนะ ตกแต่งประดับประดา ด้วยดอกไม้ให้สวยงาม เพื่อทำ ในสิ่งที่ดีที่สุดใน ให้บรรพบุรุษ ด้วยใจที่เปี่ยมไปด้วยความรัก ความผูกพัน และความกตัญญู

การปฏิบัติตามประเพณีสารทเดือนสิบ

ช่องของการทำบุญเดือนสิบ จะมีวันที่ถูกกำหนดเพื่อดำเนินการเรื่อง "หมรับ" อยู่หลายวัน และจะมีชื่อเรียก แตกต่างกันไป กล่าวคือ วันหมรับเล็ก ตรงกับวันแรม ๑ ค่ำเดือนสิบ เชื่อกันว่าเป็นวันแรกที่วิญญาณของบรรพบุรุษที่ล่วงลับไป แล้ว ได้รับอนุญาต ให้กลับมาเยี่ยมลูกหลาน ซึ่งลูกหลานจะจัดสำหรับ อาหารคาวหวาน ไปทำบุญที่วัด เป็นการต้อนรับ บาง ท้องถิ่นเรียกวันนี้ว่า "วันรับตายาย"

วันจ่าย

ตรงกับวันแรม ๑๓ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่คนนคร ต้องตระเตรียมข้าวของสำหรับจัดหมรับ โดยไปตลาดเพื่อจัดจ่าย ข้าวของเป็นการพิเศษกว่าวันอื่นๆ

วันยกหมรับ

ตรงกับวันแรม ๑๔ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่ลูกหลานร่วมกันแบกหาม หรือ หุ่นหมรับที่จัดเตรียมเรียบร้อยแล้ว ไป ถวายพระที่วัด อาจจะรวมกลุ่มคน บ้านใกล้เคียง ไปเป็นกลุ่มตามธรรมชาติ หรือบางที่อาจจะจัดเป็นขบวนแห่เพื่อ ความคึกคักสนุกสนานก็ได้

วันหมรับใหญ่ หรือวันหลองหมรับ

ตรงกับวันแรม ๑๕ ค่ำเดือนสิบ เป็นวันที่นำอาหารคาวหวานไปทำบุญเลี้ยงพระที่วัดครั้งใหญ่ ทำพิธีบังสุกุล อุทิศ ส่วนกุศลให้บรรพชน และตั้งเปรตเพื่ออุทิศส่วนกุศล ให้วิญญาณที่ไม่มีลูกหลานมาทำบุญให้ ขณะเดียวกัน ก็ทำพิธีหลอง สมโภชหมรับที่ยกมา

การยกหมรับ

วันแรม ๑๔ ค่ำ ชาวบ้านจะจำหมรับที่จัดเตรียมไว้ ไปทำบุญอุทิศส่วนกุศลที่วัด โดยเลือกวัดที่อยู่ใกล้บ้าน หรือวัดที่ บรรพบุรุษของตนนิยม วันนี้เรียกว่า "วันยกหมรับ" การยกหมรับไปวัดเป็นขบวนแห่ หรือไม่มีขบวนแห่ก็ได้ โดยนำหมรับ และภัตตาหารไปถวายพระด้วย

การหลองหมรับและการบังสุกุล

วันแรม ๑๕ ค่ำ ซึ่งเป็นวันสารทเรียกว่า "วันหลองหมรับ" มีการทำบุญเลี้ยงพระและบังสุกุล การทำบุญวันนี้เป็น การส่งบรรพบุรุษและญาติพี่น้องให้กลับไปยังเมืองนรก นับเป็นวันสำคัญวันหนึ่ง ซึ่งเชื่อกันว่าหากไม่ได้กระทำพิธีกรรมใน วันนี้ บรรพบุรุษพี่น้องที่ล่วงลับไปแล้วจะไม่ได้รับส่วนกุศล ทำให้เกิดทุกข์เวทนาด้วยความอดอยาก ลูกหลานที่ยังมีชีวิตอยู่ก็ จะกลายเป็นคนอกตัญญูไป

การตั้งเปรตและการชิงเปรต

เสร็จจากการฉลองหมรับและถวายภัตตาหารแล้วก็นิยมนำขนมอีกส่วนหนึ่งไปวางไว้ ตามบริเวณวัด โคนไม้ใหญ่ หรือกำแพงวัด เรียกว่า "ตั้งเปรต" เป็นการแผ่ส่วนกุศล ให้เป็นสาธารณะทาน แก่ผู้ล่วงลับที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่ได้มาร่วมทำบุญได้ บางวัดนิยมสร้างร้านขึ้น เพื่อสะดวกแก่ตั้งเปรต เรียกว่า "หลาเปรต" (ศาลาเปรต) เมื่อตั้งขนม ผลไม้ และและเงินทำบุญเสร็จแล้ว ก็จะนำสายสิญจน์ที่ได้บังสุกุลแล้ว มาผูกเพื่อแผ่ส่วนกุศลด้วย เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์ ก็จะเก็บสายสิญจน์ การชิงเปรตจะเริ่มหลังจากตั้งเปรตเสร็จแล้ว ช่วงนี้เป็นช่วงที่เรียกว่า "ชิงเปรต" ทั้งผู้ใหญ่และเด็กจะวิ่งกันเข้าไปแย่งขนมกันอย่างคึกคัก เพราะความเชื่อว่า ของที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ถ้าใครได้ไปกินก็จะได้กุศลแรง เป็นสิริมงคลแก่ตนเอง และครอบครัว วัดบางแห่งสร้างหลาเปรตไว้สูง โดยมีเสาเพียงเสาเดียว เสานี้เกลาจนลื่นและชะโลมด้วยน้ำมัน เมื่อถึงเวลาชิงเปรต เด็กๆ แย่งกันป็นขึ้นไป หลายคนตกลงมาเพราะเสาลื่น และอาจถูกคนอื่นดึงขาพลัดตกลงมา กว่าจะมีผู้ชนะการปีนไปถึงหลาเปรต ก็ต้องใช้ความพยายามอย่างมาก จึงมีทั้งความสนุกสนาน และความและความตื่นเต้น ในการทำบุญสารทเดือนสิบ ลูกหลานจะทำขนม หรืออาหารนำไปวางในที่ต่างๆของวัด ตั้งที่ศาลาซึ่งเป็นศาลาสำหรับเปรตทั่วไป และริมกำแพงวัด หรือใต้ต้นไม้ สำหรับเปรตที่ปราศจากญาติ หรือญาติไม่ได้ทำบุญอุทิศให้ รือมีกรรมไม่สามารถเข้าในวัดได้ พิธีกรรมทำบุญอุทิศส่วนกุศลทำได้โดยการแผ่ส่วนกุศล และกรวดน้ำอุทิศให้ เสร็จลูกหลานจะมีการแย่งชิงขนม และอาหารกันที่เรียกว่า "ชิงเปรต" การชิงเปรต เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้น หลังจากการอุทิศส่วนกุศลแก่เปรต โดยมีพระสงฆ์สวดบังสุกุล พอพระชักสายสิญจน์ที่พาดโยงไปยังอาหารที่ตั้งเปรต ลูกหลานก็จะเข้าไปแย่งเอามากิน ซึ่งของที่แย่งมาได้ถือเป็นของเดนขาน การได้กินเดนขานจากวิญญานบรรพบุรุษ เป็นความเชื่อที่ถือกันว่าเป็นการแสดงความรัก เป็นสิริมงคล และเป็นกุศลสำหรับลูกหลาน..

๑.๒ ประเพณีชักพระ

ประเพณีชักพระเป็นประเพณีท้องถิ่นของชาวไทย ซึ่งเป็นประเพณีทำบุญในวันออกพรรษา ซึ่งตรงกับ วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเชื่อกันว่า เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้า เสด็จไปจำพรรษา ณ สวรรค์ชั้นดาวดึงส์เพื่อโปรดพระมารดา เมื่อครบพรรษาจึงเสด็จมายังโลกมนุษย์ พุทธศาสนิกชนจึงมารอรับเสด็จ แล้วอัญเชิญพระพุทธเจ้าขึ้นประทับบน บุษบกแล้วแห่ไปรอบเมือง

ประวัติความเป็นมา

ประเพณีชักพระเป็นประเพณีพราหมณ์ศาสนิกชนและพุทธศาสนิกชนปฏิบัติสืบต่อกันมา สันนิษฐานว่าประเพณีนี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศอินเดีย ที่นิยมเอา เทวรูปออกแห่ในโอกาสต่าง ๆ ต่อมาพุทธศาสนิกชนได้นำเอาคติความเชื่อดังกล่าวมาปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเชื่อทางพุทธศาสนา ประเพณีชักพระเล่ากันเป็นเชิงพุทธตำนาน ว่า หลังจากพระพุทธองค์ทรงกระทำยมกปาฏิหาริย์ปราบเดียริณี ณ ป่ามะม่วง กรุงสาวัตถี แล้วได้เสด็จไปจำพรรษา ณ ดาวดึงส์เพื่อโปรดพุทธมารดา ซึ่งขณะนั้นทรงจุติเป็นมหายาเยท สถิตอยู่ ณ ดุสิตเทพพิภพตลอดพรรษา พระพุทธองค์ทรงประกาศพระคุณของมารดาแก่เทวสมาคมและแสดงพระอิทธิธรรมโปรดพุทธมารดา ๗ คัมภีร์ จนพระมหายาเยทและเทพยดา ในเทวสมาคมบรรลุโสดาบันหมด ถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ อันเป็นวันสุดท้ายของพรรษา พระพุทธองค์ได้เสด็จกลับมนุษย์โลกทางบันได ทิพย์ที่พระอินทร์นิมิตถวาย บันไดนี้ทอดจากภูเขาสีเนนราชที่ตั้งสวรรค์ ชั้นดุสิตมายังประตูนครสังกัสสะ ประกอบด้วยบันไดทอง บันไดเงินและบันไดแก้ว บันไดทองนั้นสำหรับเทพยดา มาส่งเสด็จอยู่เบื้องขวาของพระพุทธองค์ บันไดเงินสำหรับพรหมมาส่งเสด็จอยู่เบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ และบันไดแก้วสำหรับพระพุทธองค์อยู่ตรงกลาง เมื่อพระพุทธองค์เสด็จมาถึง ประตูนครสังกัสสะตอนเช้าตรู่ของวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ซึ่งเป็นวันออกพรรษานั้น พุทธศาสนิกชนที่ทราบกำหนดการเสด็จกลับของพระพุทธองค์จากพระโมคคัลลานได้มารอรับเสด็จ อย่างเนืองแน่นพร้อมทั้งเตรียมภัตตาหารไปถวายด้วย แต่เนื่องจากพุทธศาสนิกชนที่มารอรับเสด็จมีเป็นจำนวนมากจึงไม่สามารถจะเข้าไปถวายภัตตาหารถึงพระพุทธองค์ได้ทั่วทุกคน จึงจำเป็นต้องเอาภัตตาหารหอบไปไม่ส่งต่อ ๆ กันเข้าไปถวายส่วนคนที่อยู่ไกลออกไปมาก ๆ จะส่งต่อ ๆ กันก็ไม่ทันใจ จึงใช้วิธีหอบภัตตาหารด้วยใบไม้โยนไปบ้าง ปาบ้าง ข้าไปถวายเป็น ที่ไกลหล โดยถือว่าเป็นการถวายที่ตั้งใจด้วยความบริสุทธิ์ด้วยแรงอธิฐานและอุทิศถวายแด่พระพุทธองค์ ภัตตาหารเหล่านั้นไปตกในบาตรของพระพุทธองค์ทั้งสิ้น เหตุนี้จึงเกิด ประเพณี "ห่อต้ม" "ห่อปัด" ขึ้น เพื่อเป็นการแสดงถึงความปิตินดีที่พระพุทธองค์เสด็จกลับจากดาวดึงส์ พุทธศาสนิกชน ได้อัญเชิญพระพุทธองค์ขึ้นประทับบนบุษบกที่เตรียมไว้ แล้วแห่แหนกันไปยังที่ประทับของพระพุทธองค์ ครั้นเลยพุทธกาลมาแล้วและมีพระพุทธรูปขึ้น พุทธศาสนิกชนจึงนำเอาพระพุทธรูปยกแห่แหนสมมติแทนพระพุทธองค์

เรือพระ

เรือพระ คือ รถหรือล้อเลื่อนที่ประดับตกแต่งให้เป็นรูปเรือแล้ววางบุษบก ซึ่งภาษาพื้นเมืองของภาคใต้เรียกว่า "นม" หรือ "นมพระ" ยอดบุษบก เรียกว่า "ยอดนม" ใช้สำหรับอาราธนาพระพุทธรูปขึ้นประดิษฐานแล้วลากในวันออกพรรษาลากพระทางน้ำ เรียกว่า "เรือพระน้ำ" ส่วนลากพระทางบก เรียกว่า "เรือพระบก" สมัยก่อนจะทำเป็นรูปเรือ ให้คล้ายเรือจริง ๆ และต้องทำให้มีน้ำหนักน้อยที่สุด จึงใช้ไม้ไผ่สานมาตกแต่งส่วนที่เป็นแคมเรือและหัวท้ายเรือคงทำให้แน่นหนาทางด้านหัวและท้ายทำนองคล้ายหัวและท้ายเรือ แล้วตกแต่งเป็นรูปพญานาค ใช้กระดาดสีเงินสีทองทำเป็นเกล็ดนาคกลางลำตัวพญานาคทำเป็นร้านสูงราว ๑.๕๐ เมตร เรียกว่า "ร้านม้า" ส่วนที่สำคัญที่สุด คือ บุษบก ซึ่งแต่ละที่จะมีเทคนิคการออกแบบบุษบก มีการประดิษฐ์ ประดอยอย่างมากมาย หลังคาบุษบกนิยมทำเป็นรูปจตุรมุข ตกแต่งด้วยหางหงส์ ช่อฟ้า ใบระกาและทุกครอบคร้วต้องเตรียม "แท่งต้ม" เตรียมหาใบกระพ้อ และข้าวสารข้าวเหนียวเพื่อนำไปทำขนมต้ม "แขวนเรือพระ"

การอัญเชิญพระลากขึ้นประดิษฐานบนบุษบก

พระลาก คือ พระพุทธรูปยืน แต่ที่นิยม คือ พระพุทธรูปปางอุ้มบาตร เมื่อถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๑ พุทธบริษัทจะสรงน้ำพระและเปลี่ยนจีวร แล้วอัญเชิญขึ้นบนบุษบก แล้วพระสงฆ์จะ เทศนา เรื่อง การเสด็จไปดาวดึงส์ของพระพุทธเจ้าในวันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ในตอนเช้ามีต ชาวบ้านจะมาตักบาตรหน้านมพระ เรียกว่า "ตักบาตรหน้าล้อ" แล้วอัญเชิญประดิษฐาน บนนมพระ

ลากพระบก

ใช้เชือกแบ่งผูกเป็น ๒ สาย เป็นสายผู้หญิงและสายผู้ชาย ใช้โพน ฆ้อง ระฆัง เป็นเครื่องตีให้จังหวะในการลากพระ คนลากจะเบียดเสียดกันสนุกสนานและประสาน เสียงร้องบทลากพระเพื่อผ่อนแรง ตัวอย่างบทร้องที่ใช้ลากพระ คือ อีสาระพา เฮโล เฮโล ไอ้ไทรกลมกลม ห้วนมสาวสาว ไอ้ไทรยาวยาว สาวสาวชอบใจ เป็นต้น

๑.๓ ประเพณีวันสงกรานต์ (รดน้ำขอพรผู้สูงอายุ)

ความเป็นมา (ภูมิหลัง/ความเชื่อ)

ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเป็นประเพณีในช่วงเทศกาลวันสงกรานต์ หรือวันขึ้นปีใหม่ของไทย คือระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายน ของทุกปี แต่ใหญ่จะกระทำกันในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ เพียงวันเดียวหรือวันเถลิงศก การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเป็นประเพณีที่แสดงถึงความเคารพนบถนอมต่อบิดามารดา ผู้ใหญ่ หรือผู้มีพระคุณ เป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูตเวที ของผู้น้อยและขอขมาลาโทษที่ผู้น้อยอาจเคยล่วงเกินผู้ใหญ่ อีกทั้งเป็นการขอพรเพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองตลอดไป ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นประเพณีที่ต้งมาอีกประเพณีหนึ่ง ที่ประชาชนชาวไทยถือปฏิบัติสืบทอดกันมายาวนาน โดยบุตรหลานของผู้สูงอายุไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนก็จะกลับมาบ้านเกิดเพื่อรวมตัวกัน ซึ่งถือเป็นวันครอบครัวเป็นวันรวมญาติ และจะพากันไปขอขมาลาโทษ รดน้ำดำหัวและขอพรจากผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบิดามารดาก่อนที่จะไปขอขมาและรดน้ำดำหัว และขอพรจากผู้สูงอายุคนอื่น ๆ ซึ่งเป็นการแสดงความเคารพ การแสดงถึงความกตัญญูตเวทีตาคุณ หลังจากนั้นจะมีการกินเลี้ยงสังสรรค์ คุยกันสนุกสนาน ตามประสาญาติพี่น้องที่อยู่ห่างไกลกัน ทำให้เกิดความรักสามัคคีระหว่างญาติพี่น้องมากขึ้น สิ่งของที่จะนำไปทำการขอขมาลาโทษ รดน้ำดำหัว และขอพรจากผู้สูงอายุ ประกอบด้วย น้ำอบน้ำหอม น้ำส้มป่อย เทียน ดอกไม้ ของขวัญ เงิน หรือของขวัญเล็กๆน้อยๆไปมอบให้แก่ท่านด้วย ผู้ไปดำหัวจะกล่าวคำขอขมาลาโทษ ขอให้ท่านอโหสิกรรมให้ และอวยพรให้ท่านประสบแต่ความสุข สุขภาพสมบูรณ์แข็งแรง จากนั้นจะเอาขันเล็กๆตักน้ำหอม น้ำปรุงที่นำมารดลงบนฝ่ามือผู้ใหญ่ ท่านจะนำน้ำหอม น้ำส้มป่อย ขันลูบศีรษะเป็นการยอมรับการขอขมาและอโหสิกรรม แล้วกล่าวให้ศีลให้พร ประเพณีดังกล่าวนี้ถือว่าควรแก่การอนุรักษ์เป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นการแสดงความกตัญญูตเวทีตาคุณ และบุตรหลานก็จะรู้ได้เห็นและปฏิบัติเช่นนี้ตลอดไป ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ส่วนใหญ่จะกระทำกันในวันสุดท้ายของเทศกาลสงกรานต์ เพียงวันเดียวหรือวันเถลิงศกนั่นเอง แต่การรดน้ำดำหัวพระสงฆ์ นั้นจะมีลักษณะคล้ายๆ กัน แต่พิธีการรดน้ำดำหัวพระสงฆ์จะมีพิธีการมากกว่า คือก่อนที่จะรดน้ำ พระสงฆ์จะต้องรดน้ำพระพุทธรูปก่อน แล้วจึงค่อยรดน้ำดำหัวพระภิกษุสงฆ์ จากนั้น ก็รับพรจากพระภิกษุสงฆ์ พอเสร็จพิธีก็จะมีการเล่นน้ำกันอย่างสนุกสนาน และการรดน้ำดำหัวพระภิกษุสงฆ์นั้นจะทำทุกวันตั้งแต่วันแรกของการเริ่มประเพณีสงกรานต์ จนถึงวันสุดท้ายของสงกรานต์

อัตลักษณ์ (ที่โดดเด่น)

ประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุเป็นประเพณีที่ปฏิบัติกันมายาวนาน จนถือเป็นสิ่งที่คนไทยทุกคนคุ้นเคยได้ปฏิบัติต่อกันมาในช่วงเทศกาลสงกรานต์คือ ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๕ เมษายนของทุกปี ซึ่งถือเป็นวันปีใหม่ของไทยที่ลูกหลานจะต้องกลับมาบ้านเพื่อรวมญาติและถือเป็นวันครอบครัว ที่ลูกหลานได้แสดงออกถึงความกตัญญู ต่อบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย และผู้มีพระคุณ หรือผู้เฒ่าผู้แก่ที่ตนเคารพนับถือ ซึ่งการรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุนั้นเป็นประเพณีที่ทรงคุณค่าสมควรได้รับการสืบทอด และเพื่อเป็นการยกย่องคุณงามความดีที่ผู้เฒ่าผู้แก่ได้กระทำไว้ในอดีต และเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญู ต่อบิดามารดาต่อท่าน องค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์จึงได้จัดงานประเพณีรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุทุกปี ซึ่งถือเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นเป็นการสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้สูงอายุและเด็ก เยาวชน ลูกหลานในชุมชนได้ซึมซับ และปลูกฝังค่านิยมความรักระหว่างกันอีกด้วย

ความสำคัญและคุณค่าทางสังคมและทางจิตใจที่มีในวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน นั้นๆ

ผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีคุณค่าสำหรับลูกหลานชาวไทยทุกคน เพราะเป็นวัยที่ผ่านประสบการณ์ในแต่ละช่วงอย่างมากมาย จนสามารถถ่ายทอดประสบการณ์เหล่านั้นให้ลูกหลานได้ปฏิบัติตาม และเป็นวัยที่สามารถสร้างความสัมพันธ์อบอุ่นให้กับลูกหลานในครอบครัวและในชุมชนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนสร้างคุณงามความดีต่างๆ ที่ประจักษ์และเป็นแบบอย่างเพื่อให้ลูกหลานได้ถือปฏิบัติตาม ผู้สูงอายุก็เป็นบุคคลที่ลูกหลานทุกคนให้

ความรักและเคารพ เพราะท่านเป็นผู้หนึ่งที่สร้างแต่สิ่งที่ดีๆ ให้ลูกหลานในตำบลได้เห็นและได้ปฏิบัติสืบต่อมา จนชุมชนเกิดความเปลี่ยนแปลงจากอดีตจนถึงปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัดเพื่อเป็นการแสดงออกถึงความรักและเคารพต่อผู้สูงอายุในตำบล และเป็นการสืบทอดอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น ทางองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ ร่วมกับภาครัฐและเอกชนในท้องถิ่นได้ดำเนินการจัดงานรดน้ำดำหัวขอพรผู้สูงอายุในระดับตำบลขึ้น ตลอดการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุในตำบลโพธิ์เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจกับผู้สูงอายุในการดำรงตนเป็นแบบอย่างที่ดีและสามารถเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจลูกหลานในตำบลต่อไป

